

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 7.

Tisdagen den 3 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 22, angående försäljning av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 23, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 24, angående förhöjning för år 1925 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 25, angående vissa tilläggspensioner att utgå från allmänna indragningsstaten; samt

nr 26, angående bidrag av postmedel till centralkassan för postpersonalens fackliga och ekonomiska sammanslutningar m. m.

Justerades protokollen för den 28 och den 31 nästlidne januari samt den 1 innevarande månad.

Vid föredragning av den av herr *Bergström, David*, m. fl. väckta motionen, nr 185, om vissa ändringar i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen, beslöt kammaren hänvisa denna motion till ett tillfälligt utskott.

Herr *Ekman, Carl Gustaf*, erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag hemställer, att för behandling av den nu föredragna motionen måtte tillsättas ett tillfälligt utskott, det tredje, med samma antal ledamöter och suppleanter som för tillfälliga utskott i övrigt är gällande.

Herr *Winberg*: Jag anser, herr talman, att de tillfälliga utskott, som kammaren redan tillsatt i år, icke äro så överhopade med arbete, att de icke mycket väl kunna behandla även de föreliggande motioner, som nu väckts i denna fråga. Då jag dessutom anser, att det är lämpligare, att de tillfälliga utskotten eller ett av dem får behandla dessa frågor hellre än att det skall tillsättas ett extra tillfälligt utskott, sammansatt kanske av personer, som redan förut i konstitutionsutskottet tagit ställning till denna fråga, så har jag så mycket starkare skäl för att intaga denna min ståndpunkt. Det skulle vara rätt frestande att ingå på konstitutionsutskottets sätt att taga på denna fråga sådan den nu föreligger, men den saken kommer väl till behandling längre fram, när vi få ärendet från utskottet.

Emellertid, herr talman, anser jag det vara lyckligast för frågans sakliga behandling, att denna motion hänskjutes till ettdera av de förut av kammaren tillsatta tillfälliga utskotten, och jag yrkar sålunda för min del, att motionen överlämnas till behandling av kammarens andra tillfälliga utskott.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr talman! Det är just för att det nu ifrågavarande ärendet skall erhålla bästa möjliga sakliga behandling, som jag tillåtit mig framställa mitt yrkande, vilket jag ber att få vidhålla.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, att för behandling av motionen nr 185 skulle tillsättas ett tredje tillfälligt utskott, bestående av sju ledamöter, med fyra suppleanter, dels ock, av herr *Winberg*, att ifrågavarande motion skulle överlämnas till behandling av kammarens andra tillfälliga utskott.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr Carl Gustaf Ekmans yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Vid föredragning av den av herr *Bergström, David*, m. fl. väckta motionen, nr 186, om viss ändring i ordningsstadgan för riksdagens första kammare, beslöt kammaren hänvisa denna motion till ett tillfälligt utskott.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr talman! Jag hemställer, att även denna motion måtte remitteras till det nyss beslutade tredje tillfälliga utskottet.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren, att ifrågavarande motion skulle överlämnas till kammarens tredje tillfälliga utskott.

Föredrogs och hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott nedan nämnda motioner:

nr 187, av herr *Schedin* m. fl., om utredning rörande sådan ändring i stadgan för fortsättningsskolan, att fortsättningsskola på landet må kunna omfatta endast en årskurs; och

nr 188, av herr *Rosén*, om införande i ordningsstadgan för riksdagens första kammare av viss bestämmelse rörande val av riksdagens revisorer för granskning av stats-, banko- och riksgäldsverken.

Efter föredragning av herr *Roséns* motion, nr 189, om införande i ordningsstadgan för riksdagens första kammare av bestämmelse om rätt för ledamot av kammaren att tillkännagiva sitt instämmande i inom kammaren hållet anförande, beslöt kammaren hänvisa denna motion till ett tillfälligt utskott.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr talman! Jag hemställer, att jämväl denna motion måtte remitteras till det nyss beslutade utskottet, kammarens tredje tillfälliga utskott.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren, att ifrågavarande motion skulle överlämnas till kammarens tredje tillfälliga utskott.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Herr von Geijer erhöll på begäran ordet och anförde: Herr greve och talman! Som kammaren torde finna av de anmärkningar, som förekomma i konstitutionsutskottets memorial, stå vissa av de punkter, som finnas i memorialet, nämligen punkterna 1, 3 och 4, i visst sammanhang med annan, ännu icke förefintlig lagstiftning, vadan dessa punkter torde böra företagas till avgörande i samband med behandlingen av omförmälda lagstiftningsfrågor. Sålunda kräver antagandet av förslaget i punkt 1, rörande införande av öppen omröstning, införande av kompletterande bestämmelser angående omröstningssättet, och motioner hava också i detta syfte väckts i båda kamrarna.

Beträffande punkt 3 är att märka, att vid grundlagsändringarnas definitiva antagande vissa ändringar i sättet för utseende av suppleanter till statsrevisorer äro önskvärda, om än icke oundgängligen nödvändiga; även i detta avseende föreligga väckta motioner angående vederbörande supplerande bestämmelser genomförande.

Slutligen står det i punkt 4 upptagna förslaget i sådant sammanhang med lagstiftning rörande monopolistiska företag och sammanslutningar inom näringslivet, att den i förslaget upptagna ändringen i tryckfrihetsförordningen icke lämpligen torde böra komma till stånd annat än i samband med denna lagstiftning; enligt vad som inhämtats, är på denna punkt en kungl. proposition att vänta under innevarande riksdag.

Med anledning härav ber jag därför att få hemställa, att kammaren ville besluta: att det under punkten 1 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med utlåtande angående bestämmelser rörande sättet för öppen omröstning; att det under punkten 3 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av § 73 riksdagsordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med utlåtande rörande sättet för val av suppleanter till statsrevisorer; att det under punkten 4 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med utlåtande beträffande lagförslag rörande monopolistiska företag och sammanslutningar inom näringslivet, eller besked ingått, att förslag i detta ämne icke vid innevarande riksdag kommer under behandling.

Herr Reuterskiöld: Beträffande det nu framlagda förslaget skall jag be att få yttra några ord endast rörande den sista punkten. Den sista punkten innebär, att det vilande grundlagsförslaget rörande ändring av tryckfrihetsförordningen — angående sekretess för sådana handlingar, som kunna inkomma till myndighet, vilken har att göra med en eventuell trustlagstiftningsbestämmelses tillämpning — enligt detta förslag icke skulle komma till avgörande i kamrarna, förrän utskottsbetänkandet rörande en ännu ej avgiven proposition från Kungl. Maj:t föreligger på riksdagens bord. Jag förstår mycket väl, att ett sådant sammankopplande av grundlagsfrågan med denna lagstiftningsfråga i och för sig kan vara välbetänt och riktigt. Men jag tillåter mig rikta kammarens uppmärksamhet därpå, att denna trustlagstiftning, även om den i år faller, ett följande år är lika beroende av samma grundlagsförändring, och att man alltså lika väl måste ha uppmärksamheten riktad därpå, att, om trustlagstiftningsförslaget, sådant det kommer från Kungl. Maj:t enligt nyss lämnat meddelande, skulle falla i kamrarna, man likväl kommer i den situationen, att man måste taga i övervägande, om ej grundlagsändringen det oaktat bör ske.

Då kan man tänka sig den utvägen, att båda kamrarna och Kungl. Maj:t besluta uppskjuta grundlagsfrågan till nästa riksdag, men det torde man väl knappast kunna göra riksdag efter riksdag under hela denna valperiod, och då står man till sist ändå vid utgångspunkten. Skall man taga grundlagsförslaget för att möjliggöra ett successivt eventuellt fallande men till sist antaget trustlagstiftningsförslag, fastän man ännu ej vet, om lagstiftningen kommer till stånd, eller skall man låta grundlagstiftningsförslaget falla med det första försök, som nu kommer att göras, och sedermera omöjliggöra denna trustlagstiftning under den fyraårsperiod andrakammarvalen omfatta?

I valet mellan dessa två möjligheter synes det mig riktigast att taga grundlagstiftningen, även om trustlagstiftningen ej kommer till stånd. Jag skulle därför för min del anse det riktigast, att denna grundlagsfråga finge avgöras utan sammanhang med den blivande trustlagstiftningsfrågan. Emellertid skall jag i det fallet icke här i kammaren göra något yrkande, då jag antager, att frågan om behandlingssättet redan är för båda kamrarna uppgjort. Men jag har ansett det nödvändigt att redan från begynnelsen rikta uppmärksamheten på detta, så att icke, därest trustlagstiftningsförslaget kommer att falla, man sedan tager för givet, att även grundlagsfrågan skall falla.

Jag har, herr greve och talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren på särskilda propositioner vad herr von Geijer hemställt i fråga om uppförande på föredragningslistan av de under punkterna 1, 3 och 4 av ifrågavarande memorial upptagna grundlagsändringsförslagen.

På framställning av herr talmannen beslöts att val av ledamöter och suppleanter i kammarens tredje tillfälliga utskott skulle företagas vid morgondagens sammanträde.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blev propositionen nr 22 på begäran bordlagd, varemot de övriga nu hänvisades, nr 23 till bevillningsutskottet, nr 24 och 25 till bankoutskottet samt nr 26 till statsutskottet.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 14, till Konungen angående förordnande för revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer att vara riksdagens justitieombudsman;

dels ock till riksdagens förordnande, nr 15, för revisionssekreteraren m. m. E. G. Geijer att vara riksdagens justitieombudsman.

Herr *Rogberg* väckte en motion, nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare greve *Jacob Spens* på grund av sjukdom (influenta) tillsvidare är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 31 jan. 1925.

Em. Lindhagen.

Leg. läk., Överläkare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,51 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 4 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 27, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1926 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till beviljning av inkomst m. m.;

nr 28, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 29, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 30, angående efterskänkande av en kronans fordran mot jägmästaren i Kristinehamns revir *Erik Danielsson*;

nr 31, angående pensionering av befattningshavare hos svenska betes- och vallföreningen; samt

nr 32, angående ändring av moment 6 i villkoren för lån från gödselvärdslånefonden.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **Nothin**, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr *Lindhagens* interpellation angående nedbringande av städernas utgifter för stadsplaneregleringar m. m., erhöll nu ordet och yttrade: Herr talman! Med kammarens begivande har herr *Lindhagen* till mig framställt följande spörsmål:

1:o När kunna städerna förvänta en stadsplanelagstiftning, som möjliggör rimliga stadsregleringar och ej bereder enskilda jordägare, stora och små, oskäliga fördelar på städernas bekostnad?

2:o Kan det emotses, att regeringen vill intressera sig för att underkasta lagrådets befogenhet en granskning i syfte att denna för vårt land egendomliga institution åtminstone ej må föranleda ett för samhällen och individer skickeligert förhållande av brådslande lagstiftningsåtgärder?

Ang. nedbringande av städernas utgifter för stadsplaneregleringar m. m.

Ang. ned-
bringande av
städernas ut-
gifter för
stadsplane-
regleringar
m. m.
(Forts.)

Vad först angår frågan om en revision av gällande lagstiftning om stadsplan och tomtindelning, får jag erinra, att en av Kungl. Maj:t under år 1916 tillsatt kommitté avlämnat betänkande och förslag i detta ämne i december 1920. Sedan ett stort antal myndigheter och korporationer avgivit yttranden över förslaget, verkställdes inom justitiedepartementet en systematisk sammanställning av dessa yttranden, vilken under år 1923 befordrades till trycket.

I samband med detta i och för sig synnerligen omfattande lagstiftningsärende står frågan om revision av byggnadsstadgan för rikets städer. I detta avseende föreligga icke mindre än tre fullständiga författningsförslag, utarbetade, ett år 1909 av en särskild kommitté, ett annat år 1914 av överintendentens ämbetet och ett tredje år 1919 av den s. k. bostadskommisionen. Vid uppgörande av förslaget till ny stadsplanlagstiftning framhöll den för detta ändamål tillsatta kommittén nödvändigheten av att vid genomförande av en sådan lagstiftning vidtagna genomgripande förändringar i åtskilliga av de bestämmelser, som innefattas i den nuvarande byggnadsstadgan, och kommittén avgav ock förslag till nya föreskrifter i de delar, som ansågos stå i nödvändigt sammanhang med stadsplanlagstiftningen.

Kort efter det jag i höstas tillträtt mitt nuvarande ämbete, förberedde jag en undersökning av stadsplanefrågans läge och utsikterna att inom en ej alltför avlägsen tid kunna bringa detta vidlyftiga lagstiftningsarbete till fullbordan. Jag ställde mig därvid icke främmande för tanken, att ett försök kunde böra göras att framgå på de partiella lagstiftningsåtgärdernas väg, då därigenom möjligheten att någorlunda snart tillgodose de mest trängande behoven måste te sig större. Såvitt jag emellertid vid närmare övervägande kunnat finna, bör dock planen på en revision i större sammanhang icke uppgivas utan den ursprungliga avsikten med en enhetlig behandling av ämnet fullföljas. Det är min förhoppning, att den nödvändiga bearbetningen av de föreliggande förslagen inom kort skall kunna taga sin början. Om den tid, ett sådant arbete kan kräva, lärrer icke av mig för närvarande kunna förväntas något bestämt uttalande. I vad på mig beror skall emellertid frågans behandling icke fördröjas.

Interpellanten har vidare upptagit den av honom förut i riksdagen motionsvis framförda frågan om vissa förändringar med avseende å lagrådets uppgift såsom laggranskande institution. Jag har under fjolåret såsom ledamot av denna kammare haft tillfälle att framlägga min uppfattning i denna viktiga och svårösta fråga. Jag uttalade då, att ett övervägande syntes mig böra komma till stånd angående det ur olika synpunkter mest ändamålsenliga sättet för laggranskningens utförande. Denna uppfattning har jag icke frångått. Då emellertid en förändring i detta avseende förutsätter en grundlagsändring och en sådan, såvitt nu kan förutses, icke kan slutligt genomföras tidigare än om fyra år, har jag ännu icke upptagit frågan till närmare behandling, utan ansett tillgängliga arbetskrafter böra i första hand tagas i anspråk för mera närliggande uppgifter. Det är emellertid min avsikt, att frågan skall i god tid förberedas.

Herr Lindhagen: Jag får tacka för det lämnade svaret, i all synnerhet som den nuvarande justitieministern ju har förklarat, vilket jag också förmodade på förhand såsom otvivelaktigt, att han ställer sig förstående inför dessa två viktiga saker och även kommer att göra, vad han kan för att tillgodose berättigade anspråk. Det är emellertid klart, att en regering icke kan komma längre än den tågordning som är föreskriven även för en regering och av förhållandena också är utstakad. Den kan icke komma hastigare fram till målet än vad som i denna arbets- och tågordning är utstakat.

Emellertid tillåter jag mig fästa uppmärksamheten därpå, att svaret i alla fall icke utmynnar i något annat än att dessa två frågors lösning uppskjutes, som det heter, ad calendae græcas. Frågorna kunna endast lösas på ganska

lång sikt. Under tiden gör emellertid livet sina gärningar, och städerna komma att få vidkännas ofantliga utgifter — åtminstone vad huvudstaden beträffar. Jag vill fästa uppmärksamheten på att genom inkorporeringen med Stockholms stad av Bromma och Brännkyrka socknar tvingas staden förr eller senare att sätta i ordning de mindervärdiga stadsbildningar, som där redan uppstått, och kommer även att få göra det beträffande dem, som fortfarande komma att uppstå. Jag vill emellertid säga, att det finns många enskilda stadsbildningar i stadens omgivning, som äro bra anlagda och ganska väl skötta åtminstone tillsvidare. De däremot, som icke äro det, beräknas inom dessa två socknar kräva en utgift av 25 miljoner kronor, vilket blir en present till jord- och tomtägarna för att sätta stadsbildningarna någorlunda i stånd. Detta belopp ökas i samma mån som dessa tillväxa och nya sådana stadsbildningar uppstå. Inom Stockholms stads egna förortsanläggningar lägges all kostnad för markens inköp och stadsplanernas genomförande men icke heller mera på tomtarna. I och med att man med tomträtt upplåter ett område i stadens egna trädgårdsstäder, så inräknas i tomträttsavgälderna ersättning för alla dessa utgifter. Detta är mycket bra i och för sig, men annorlunda förhåller det sig på enskild mark. Där händer det nu ofta, att enskilda, som jag förut talat om, förutom att de göra upp en stadsplan, som är mindervärdig, ställa i utsikt för tomträtthavarna, att det gör ingenting, om något brister i deras åligganden, ty Stockholms stad kommer i alla fall förr eller senare att göra det gratis åt dem. Detta är mycket lockande, då man vill draga till sig tomtköpare.

Nu har inom huvudstadens kommunalförvaltning, åtminstone inom dess fastighetsnämnd, den uppfattningen allt mera gjort sig gällande och nyligen i nämnden vunnit ett så gott som enhälligt uttalande, att det måste inför de hotande utgifter, som stunda. bli ett slut på detta oefterrättlighetstillstånd. Dessutom har en delegation, som kallas tomträttsdelegerade, i dagarna kommit med ett betänkande, som är ganska omfattande och där även denna sak beröres. Vi anse sålunda, att här i denna lagstiftning måste göras något provisorium. Herrarna ha ju kanske hört talas om, att den sociala jordlagstiftningen också i vissa fall fordrar, att statsmakterna tillämpa kravet på en provisorisk lagstiftning i avvaktan på den definitiva. Här är ett sådant tillfälle, som poekar på att utnyttjas, och det förefaller av det lämnade svaret, som det knappast låte sig göra — men jag är icke förvissad om den saken. Var det finns en vilja, finns det också merendels en väg.

Vad vi behöva är först ett förbud för anläggning av nya stadsbildningar eller överhuvud taget för ett trängre bebyggande inom Stockholms stads råmärken, innan en officiell stadsplan fastställts, och jag undrar, om icke detta skulle kunna skäligen stadgas genom en provisorisk lag. Åtminstone ha icke de med frågan sammankopplade ändringarna i byggnadsstadgan för rikets städer någonting med den saken att göra i sådan omfattning, att det icke skulle kunna åstadkommas. En sådan lagstiftning behövs också utanför stadens råmärken inom de områden, som omfattats av stadens intressesfär. Det är bara en tidsfråga, när även dessa områden kunna bli tvingade på staden. Kungl. Maj:t har enväldigt avgörande att med staden införliva dessa områden, och detta införlivande sker i all synnerhet, om de befinnas mindervärdiga. Då är alltid det avgörandet att vänta hos Kungl. Maj:t, nämligen att eftersom dessa områden äro mindervärdiga, så måste de inkorporeras med Stockholms stad för att staden skall göra dem bra.

Lika väl som det sker inom stadens egna trädgårdsstäder, att alla självkostnader läggas på tomtarna, bör detta även kunna gälla för de enskilda stadsbildningarna. Detta är den andra uppgiften för en provisorisk lag. Jag vill tillägga, att denna princip bör göras gällande även för sådana tomter, som

Ang. nedbringande av städernas utgifter för stadsplanregleringar m. m.
(Forts.)

Ang. ned-
bringande av
städernas ut-
gifter för
stadsplane-
regleringar
m. m.
(Forts.)

redan äro köpta, ty även dessa få genom stadsplansreglering en jordvärdestegring, som tomtägarna visserligen icke kunna tillgodogöra sig genast — men i alla fall vid fastighetens försäljning. Därför ha vi tänkt oss, att den ersättningen även skall uttagas på redan sålda tomter, ehuru den icke bör uttagas, förrän verklig inkomst av jordvärdestegringen inflyter till tomtägaren, d. v. s. framförallt när han i form av köpeskilling inkasserar densamma. Därförinnan bör en årlig avgäld betalas för de vunna fördelarna med *behörig* hänsyn dock till övergångsförhållanden. Beträffande storspekulanterna, som hava tomter på lager, borde också ett sådant provisoriskt lagstadgande i all synnerhet tillämpas.

Jag får därför benäget be justitieministern att verkligen samråda med sina sakkunniga om, huruvida icke i dessa två avseenden ett provisorium kan åstadkommas — *om möjligt redan vid denna riksdag*. Varje år, som förflyter, betyder miljoner kronor i present till dessa spekulanter.

I sammanhang härmed har även berörts frågan om lagrådets ställning. Det är också ett hinder för denna fråga, att saken skall behöva gå till lagrådet, denna för vårt land egendomliga institution, som på så många sätt blir en spärrfästning mot de mänskliga behoven. Det har inom justitiedepartementet under hand klagats på detta förhållande under en lång följd av år, och justitieministern Löfgren förespeglade t. o. m. någon gång i en proposition med några ord, att denna sak skulle komma under överläggning. Sedan har emellertid saken dött bort. Den nuvarande justitieministern uttalade sig förra året här i kammaren för något ingripande, och det var därför, som man hoppades något sådant, när han blev justitieminister. Han har också nu sökt infria dessa förhoppningar genom att lova att taga saken om hand. Jag vill säga beträffande det förslag, som han ifrågasatte vid förra riksdagen, nämligen att återbördla laggranskningen till högsta domstolen, att det förefaller mig vara en väl svårarbetad för att icke säga oöverkomlig väg. Det är väl då lägligare att gå den väg, som motionärerna framhållit, nämligen att minska arbetsbördan genom att avlyfta en mängd lagar, som man tycker icke lämpligen böra eller behöva komma under lagrådets egna formella synpunkter. Detta gäller framför allt alla dessa stora lagar, som utarbetats av särskilda lagberedningar och lagkommissioner, och därjämte sociala lagar, vilka alltid äro mest brådskande och obetingat minst liggande för lagrådets röst.

Och varför skola de förra än en gång komma till en samling av jurister, som icke hava större utan oftast väl mindre kvalifikationer eller förutsättningar än de föregående för att bedöma just dessa lagars speciella innehåll. Allra helst bör — och det är min käpphäst — lagrådet avskaffas och vi bli jämnställda med den övriga världen i möjligheten att kunna snabbt genomföra brådskande lagstiftning.

Nu kan ju en sådan ändring icke ske förrän om fyra år, och då ber jag bara att få framhålla, att det är önskligt, som också tydligt framgår av förklaringen, att lagförslag om lagrådets revision icke uppskjutas till sista året i valperioden. Ty man vet, att riksdagen ofta icke kan eller är färdig att smälta omedelbart en sak första gången den kommer fram. Det blir återremiss i form av avslag, och då kan det vara lämpligt att ha sista året i perioden på sig för att komma fram med ett nytt genomarbetat förslag.

När nu i allt fall lagrådet under dessa fyra år måste fylla sin uppgift och lagförslag föreläggas lagrådet, vill jag ifrågasätta, om icke Kungl. Maj:t med den makt Kungl. Maj:t har skulle kunna utfärda en arbetsordning för lagrådet och ålägga lagrådet att i *brådskande fall* arbeta på förmiddagar och eftermiddagar, med extra sessioner till och med på nätterna. Det få vi många andra göra, som ibland satts att utarbeta betänkanden. Man kan icke stå till svars med att årligen miljoner kronor av städernas inkomster utgivas i obe-

höriga presenter, till följd av att lagrådet icke har tid att granska framkomna förslag. Lagrådet blir verkligen en för dyr inrättning, särskilt för vissa städer.

Slutligen sades i interpellationssvaret, att tillgängliga arbetskrafter ännu icke stå till buds, men jag förmodar, att justitieministern nog finner utväg att tillkalla nya arbetskrafter, i den mån behovet det påkallar och hans egen överhövan upptagna tid tillåter honom att skaffa sig en inblick i de frågor, för vilkas behandling han vill tillkalla arbetshjälp.

Summa summarum: Jag vill framhålla möjligheten i allt fall av en provisorisk lagstiftning angående stadsplaner i de två avseenden, som jag tillåtit mig att erinra om, och möjligheten att få den redan vid denna riksdag.

Herr statsrådet **Nothin**: Herr talman! Jag begärde ordet endast i anledning av herr Lindhagens yttrande, att Kungl. Maj:t borde taga i övervägande att utfärda en instruktion för lagrådet. För att detta icke skall föranleda något missförstånd vill jag framhålla, att jag icke avsett att vare sig direkt eller indirekt lägga någon kritik på det sätt, varpå lagrådets ledamöter ha utfört sitt arbete, utan endast att framhålla att själva den nuvarande anordningen av laggranskningen är behäftad med vissa bristfälligheter, som jag i denna kammare tidigare redogjort för.

Herr **förste vice talmannen**: Beträffande den senare frågan är det icke min mening att yttra mig, men beträffande det första spörsmålet får jag för min del i alla avseenden instämma med vad herr Lindhagen har yttrat. Man skall i allt fall icke tro, att denna fråga om en stadsplanelag är ett speciellt stockholmsintresse. Jag har haft äran att sitta med i stadsplanekommittén, och den erfarenhet man där fått är, att det på många ställen i landet är viktigt, att denna fråga med det snaraste löses. Det kommer att träffa såväl Stockholm som övriga kommuner dryga utgifter, framkallade av att här i Sverige utanför åtskilliga städers områden växa upp s. k. kåkstäder, som det sedan på ett ganska dyrbart sätt blir vederbörande städers uppgift att kunna ordna. Det är beklagligt, att det skall ta så lång tid med en stadsplanelagstiftning. Och även beträffande byggnadsstadgan ser man, att den frågans behandling pågått i snart sagt femton år. Det ena binder det andra, och jag har en viss farhåga för att när stadsplanekommitténs utlåtande skall granskas med avseende på de förändringar, som blivit upptagna i byggnadsstadgan, får den saken möjligen tagas upp på nytt igen. I allt fall, under tidernas lopp ha vi fått en institution, som kallas länsarkitekter, och som brukar biträda Konungens befallningshavande i frågor angående stadsplaner och bebyggande. Det är min övertygelse, att den i avvaktan på lämplig lagstiftning verkar mycket gott, men det är beklagligt att såväl denna regering som den föregående med avseende på de krav, som härvidlag framställts ifrån åtskilliga län, ansett sig böra beträda sparsamhetsvägen. Jag har hittills för min del verkligen stött regeringen i dessa avseenden, men då man icke kommit så långt som man bort på lagstiftningens väg synes mig nödvändigt, att åtminstone så många sakkunniga äro att tillgå, att de värsta oegentligheterna i avseende å stadsplaners anordnande i åtskilliga delar av landet möjligen kunna förekommas.

Herr **Lindhagen**: Jag glömde nämna en sak, och det är, att det förslag, som nu senast föreligger till ändring i stadsplanelagen i det syfte, som jag nyss tillåtit mig anföra, enligt min och andras uppfattning är alldeles otillräckligt. Man skulle nästan kunna säga, att det är, i stort sett, mera ett palliativ än en verklig förbättring.

Ang. nedbringande av städernas utgifter för stadsplaneregleringar m. m.
(Forts.)

Sedan revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer, vilken vid 1924 års riksdag blivit utsedd till riksdagens justitieombudsmans efterträdare, numera av riksdagen insatts i justitieombudsmansämbetet, företogs val av tjugufyra valmän för utseende i Geijers ställe av annan behörig man att vara justitieombudsmannens efterträdare, intill dess innevarande riksdag anställt nytt val av justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Antonsson	med 90 röster,
» Berglund	» 90 »
» Bergman, Johan,	» 90 »
» Bergström, David,	» 90 »
» Boberg	» 90 »
» Ekman, Karl Johan,	» 90 »
» Enhörning	» 90 »
» Frändén	» 90 »
» Hansson, Sigfrid,	» 90 »
» Johansson, Carl,	» 90 »
» Johansson, Johan Bernhard	» 90 »
» Klefbeck	» 90 »
» von Koch	» 90 »
» Larson, Edward,	» 90 »
» Larsson, Jacob,	» 90 »
» Linder	» 90 »
» Pers	» 90 »
» Pålsson	» 90 »
» Schedin	» 90 »
» Svenson i Eskhult	» 90 »
» von Sydow	» 90 »
» Tengdahl	» 90 »
» Thorberg	» 90 »
» Westman	» 90 »

Anställdes val av sex suppleanter för kammarens valmän för utseende i revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijers ställe av annan behörig man att vara justitieombudsmannens efterträdare, intill dess innevarande riksdag anställt nytt val av justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till suppleanter:

herr Jonsson i Lycksele	med 34 röster,
» Andersson i Hedsta	» 34 »
» Norling	» 34 »
» Abrahamsson	» 34 »
» Svensson i Kompermåla	» 34 »
» Björnsson	» 34 »

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Företogs val av sju ledamöter i kammarens tredje tillfälliga utskott, till vars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 185, 186 och 189. Därvid avlämnades 59 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Thulin,
» von Geijer,
» Bergström, David,
» Hansson, G. W.,
» Dahl,
» Reuterskiöld,
» Hellberg.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Anställdes val av fyra suppleanter i kammarens tredje tillfälliga utskott. Därvid avlämnades 40 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Norling,
» Stendahl,
» Hellström,
» Gustafsson i Benestad.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 22, angående försäljning av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:
nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och
nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, punkten 2.

Det vilande förslaget till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen antogs.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 27 till bevillningsutskottet, nr 28—30 och 32 till jordbruksutskottet samt nr 31 till bankoutskottet.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte en i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Polen avslutet handels- och sjöfartsavtal;

bankoutskottets utlåtande nr 6, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1925 års klass m. m.; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad tid för fullgörande av repetitionsövning för vissa värnpliktiga.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Johansson, Johan Bernhard*, för tiden från och med den 6 till och med den 14 i denna månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,57 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 6 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 34, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212);
- nr 35, angående anslag till riksskogstaxeringens fullföljande m. m.;
- nr 37, angående skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn; samt
- nr 38, angående påbyggnad av pediatrika kliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll.

År 1925 den 4 februari sammanträdde de av riksdagens kamrar utsedda valmän för att — sedan revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer, vilken vid 1924 års riksdag blivit utsedd till riksdagens justitieombudsmans efterträdare, den 28 sistlidne januari insatts i justitieombudsmansämbetet — utse annan berättigad man att vara justitieombudsmannens efterträdare, intill dess innevarande riksdag anställt nytt val av justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren, t. f. expeditionschefen
 Carl Willand Aschan samtliga avgivna eller 47 röster,
 i följd varav herr revisionssekreteraren, t. f. expeditionschefen Carl Willand
 Aschan blivit till riksdagens justitieombudsmans efterträdare utsedd.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Ernst Svenson.

Bernh. Eriksson.

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnande för den valde, dels till skrivelse till Konungen med anmälan om det verkställda valet, dels ock till den paragraf därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande ett å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1921 antaget förslag till konvention angående obligatorisk läkarundersökning av barn och unga personer, som användas till arbete ombord å fartyg.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 11 och 12, bevillningsutskottets betänkande nr 1, bankoutskottets utlåtande nr 6 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 34 och 35 till jordbruksutskottet samt nr 37 och 38 till statsutskottet.

Herr **Rogberg** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag vågar anhålla om kammarens medgivande för mig att, utan hinder därav att tiden för avgivande av motioner i ämnen, tillhörande tillfälligt utskotts behandling, numera utgått, väcka en motion angående vissa ändringar i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

Det sålunda begärda medgivandet lämnades av kammaren.

Därefter avgav herr *Rogberg* en motion, nr 191, om vissa ändringar i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen.

Motionen hänvisades till kammarens tredje tillfälliga utskott.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.36 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.